

Tabon horský
Aepypodius arfakianus (Salvadori, 1877)

Tabony patria nepochybne medzi zaujímavé vtáky. Určite svojou hniezdnou biológiou, ale tento druh je zaujímavý svojím zjavom. Spolu s najznámejším austrálskym tabonom morkovitým (*Alectura lathamii*) a málo známym tabonom hnedoprým (*Aepypodius bruijnii*) majú zo všetkých tabonov jediní laloky na hlave a krku. A také výrazné, že pripomínajú morky. Tabon horský pôsobí z nich asi najexotickejšie vďaka bielomodrej hlave a jej modrofialovočerveným ozdobám.

Foto: © Bernard DUPONT ([CC BY-SA 2.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/))

Foto zdroj:

[https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Aepypodius_arfakianus#/media/File:Wattle-necked_Turkey_\(Aepypodius_arfakianus\)_7937162662_\(cropped\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Aepypodius_arfakianus#/media/File:Wattle-necked_Turkey_(Aepypodius_arfakianus)_7937162662_(cropped).jpg)

Obýva horské lesy od 750 do 2800 m nad morom v pohorí Arfak na Novej Guinei. Veľmi málo sa vie o jeho živote v prírode, pretože obýva horské oblasti, kde sú hory neprístupné a oddelené strmými údoliami. V takomto prostredí je náročné vykonať terénne výskumy. Dostupné poznatky pochádzajú zo štúdií týchto vtákov v ľudskej starostlivosti. Ide pravdepodobne o stály druh. Najčastejšie je vidенý osamotene alebo v pároch. Keď je náhle vyrušený má tendenciu vylietat' do korún stromov. Tvorí dva poddruhy. Rasa *misoliensis* z ostrova Misool je menšia a má užší zobák. Tiež sa vyskytuje v nižších nadmorských výškach, okolo 300 m n. m. Misool je totiž malý ostrov a nemá vysoké pohoria.

Meria 38 až 46 centimetrov. Samec váži 1,6 kg, samica 1,2 kg. Nohy má modrasto sivé až olivovohnedé. Jasnočervený hrebeň a krčný lalok samca mimo obdobia rozmnožovania bledne.

Samica je menšia a má menšie a bledšie sfarbené laloky. Živí sa opadaným ovocím a semenami a pravdepodobne aj hmyzom. Prehĺta množstvo malých kamienkov, aby mohol stráviť tvrdú potravu. Niektoré druhy tropických plodov majú značne tvrdý obal. Rozmnožovacie obdobie trvá zrejme počas väčšej časti roka. Znášky neboli hlásené v júli, auguste a novembri. Samec predvádza zaujímavý tok, pri ktorom si skrýva celý chvost pod krídlo. Buduje hniezdne kopy. Majú zvyčajne tvar s pomerne strmými svahmi, so šírkou približne do 3 m a výškou 1,5 až 1,8 m. Sú vybudované z listov (65%), vetvičiek (31%), pôdy (3%) a drobných kamienkov (1%) zrejme samotným samcom. (2) Pozorovania pri prirodzenom liahnutí ukázali, že v kope je teplota okolo 30 – 35 °C a vlhkosť 70 – 90 %. Pri štúdiách liahnutí ex-situ sa kuriatka liahli po 40 – 47 dňoch inkubácie. (3) Nejaké skúsenosti mali s týmto druhom v Nemecku v roku 1985 vo Vtáčom parku vo Walsrode. Hniezdnu kopy vybuďoval a udržiaval sám samec. Všetky listy, ktoré sa dostali do voliéry systematicky zhrabúval na kopy. Tok sa uskutočňoval v spojení s odkrývaním kopy skoro ráno. Párenie prebiehalo na kope a bolo intenzívnejšie, keď sa blížil deň znášky vajca. Aktivity spojené s ranným odkrývaním kopy sa diali častejšie v období teplého slnečného počasia. Samica zniesla počas štyroch mesiacov dvadsať bielych vajec v intervaloch približne šiestich dní. Vajcia zniesla do kopy s teplotou 29,4 až 34,3 °C do hĺbky 25 až 50 cm. Priemerná hmotnosť vajec bola približne 184g. (1) Vyliahnuté kuriatka vážia 115 – 125 g.

Na severe centrálnej Novej Guinei bol zaznamenaný hniezdny parazitizmus zrejme tabonom hnedým (*Megapodius reinward* - predpokladá sa, pretože parazitujúci druh nebol spoľahlivo určený).

Foto: © Arjan Haverkamp ([CC BY-SA 2.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/))

Foto zdroj:

https://es.wikipedia.org/wiki/Aepyodius_arfakianus#/media/Archivo:Aepyodius_arfakianus_-_Artis_Zoo,_Amsterdam,_Netherlands-8a.jpg

Tabon horský druh nie je považovaný za globálne ohrozený druh (IUCN RedList 2016: LC). Na západe ostrova Nová Guinea je vo vhodných biotopoch pomerne bežný, aj keď menej rozšírený.

V Indonézii je zákonom chránený. V Papue – Novej Guinei nie je bežný. Je sužovaný intenzívnym zberom vajec a príležitostným lovom dospelých jedincov v oblastiach s hojnou ľudskou populáciou. Poddruh *misoliensis* môže byť zraniteľný, pretože sa vyskytuje len na jedinom ostrove, kde trpí devastáciou vhodných miest výskytu. Populácia v zajatí sa v deväťdesiatych rokoch odhadovala na približne desať až dvadsať jedincov.

Nomenklatúrne zaujímavosti: Voľný preklad rodového mena *aepyodius* je „vysoká noha“. V niektorých jazykoch dostal druhové meno podľa pohoria (horský, arfakianský) v iných podľa lalokov na hlave a krku (korunkatý, hrebenatý, laločnatý). V angličtine používajú pre celú skupinu veľkých tabonov rodov *Alectura*, *Aepyodius* a *Talegalla* meno „morka z húštiny“.

Zdenko Figura

Zdroje:

Handbook of the birds of the world Volume 2, J. del Hoyo, A. Elliott, J. Sargatal
www.iucnredlist.org

(1) @article{Kloska2005FortpflanzungsverhaltenDK, title={Fortpflanzungsverhalten des Kamm-Talegalla (*Aepyodius arfakianus* Salvad.)}, author={Carola Kloska and J. Nicolai}, journal={Journal für Ornithologie}, year={2005}, volume={129}, pages={185-204} }
<https://www.semanticscholar.org/paper/Fortpflanzungsverhalten-des-Kamm-Talegalla-Salvad.-Kloska-Nicolai/afa04d0a26be59f474d21e1ff28a001c1c8fc245>

(2) Karakteristik Dan Bahan Penyusun Sarang Megapoda Arfak (*Aepyodius Arfakianus*) Di Kawasan Cagar Alam Pegunungan Arfak Karim, I; Sonbait, Lukas; Pattiselanno, F
<http://repository.unipa.ac.id:8080/xmlui/handle/123456789/623>

(3) MODIFIKASI PENETASAN TELUR BURUNG MALEO GUNUNG (*Aepyodius arfakianus*) UNTUK MENINGKATKAN DAYA TETAS Hotlan Manik, Tri Yuwanta, Kustono (Kustono)
<https://jurnal.ugm.ac.id/buletinpeternakan/article/view/587>